

Osoba ohrožená DN

přednáška č. 2

Psychologie oběti DN

Mgr. Eva Oujezská

3. října 2012

Obsah přednášky

- Stockholmský syndrom
- Syndrom týrané ženy
- Syndrom týraného partnera
- Posttraumatická stresová porucha
- Naučená bezmocnost
- Sebezničující reakce
- Proč oběť neodejde

V prožívání a chování oběti se uplatňují tyto faktory:

- **Stud** a zveřejnění
- Pocity **viny**
- **Strach** z násilné osoby
- Rozsáhlé oslabení ohrožené osoby ve fyzickém, psychickém, emocionálním i morálním ohledu
- Iluze přetrvávajícího vztahu
- Nejasnost ohledně připisování zodpovědnosti za násilí
- Obavy o ztrátu dětí
- Sociální izolace
- Obavy ze ztráty sociálně ekonomické úrovně

Oběti domácího násilí

- **Stockholmský syndrom**
- **Syndrom týrané ženy**
Syndrom týraného partnera

Porozumění...

- Jdete do banky, vybrat peníze. Zítra jedete na dovolenou a chcete mít dostatek prostředků. Máte sebou tříletou dceru.
- Najednou vpadnou do banky dva muži, mají masky a křičí...“všichni na zem“...střílejí ze samopalu...
- Jeden z mužů vám a všem ostatním míří na hlavu. Druhý vybírá peníze.
- Začnou znít sirény. Banka se v ten moment stává pro lupiče „vězením“.
- Muži vás od nynější chvíle drží jako rukojmí...
- Minuty a hodiny míjejí ... stále vás ohrožují zbraněmi...
- Jak se cítíte, na co myslíte, co děláte?

Stockholmský syndrom

- 23. srpna 1973 došlo k loupežnému přepadení banky Jan-Erikem Olssonem
- Zajal tři ženy a jednoho muže jako rukojmí
- Přepadení trvalo 131 hodin.
- Jedna z rukojmích se poté s pachatelem zasnoubila.
- Oběti cítili vděk vůči pachateli, lhostejnost k policii. Žádali pro něj milost...
- Co se to stalo? Jakou to má souvislost s domácím násilím?

Stockholmský syndrom

→ čekání, pochybnosti, výčitky, beznaděj, vztek, hledání viníka → zhroucení sebedůvěry a sebehodnoty, vyčerpání, odevzdanost...

Specifická náklonnost oběti vůči trýzniteli.

- **je ohrožen život oběti,**
- **oběť nemůže utéct a nebo si myslí, že nemůže utéct,**
- **oběť je izolována od ostatních lidí,**
- **pachatel se chová vůči oběti čas od času vstřícně**

Vzniká vztah, kde se oběť identifikuje s jednáním násilníka.

- Manipulace s realitou (přijatelnost)
- Motivace strachem a závislostí

Oběti domácího násilí

- **Syndrom týraného partnera**
- **Syndrom týrané ženy**

soubor specifických charakteristik a důsledků zneužívání, které vedou ke snížené schopnosti oběti efektivně reagovat na prožívané násilí

- Posttraumatická stresová porucha
- Naučená bezmocnost
- Sebezničující reakce

Syndrom týrané ženy

- Syndrome of Battered Women
- Termín vytvořen Lenore Walkerovou
- Není zahrnut v Mezinárodní klasifikace nemocí DSM IV
- Žena věří, že za násilí nese vinu ona
- Nedovede si představit, že by za násilí mohl být odpovědný někdo jiný než ona
- Žena se bojí o svůj život a/nebo o životy svých dětí
- Žena má iracionální pocit, že násilník je všudypřítomný a vševědoucí

Syndrom týraného partnera

- Termín syndrom týrané ženy ovlivněn feministickým přístupem k domácímu násilí
- Více odpovídá multifaktorovým teoriím a pojmání domácího násilí jako násilí mezi osobami blízkými, nikoliv pouze mezi partnery
- Dá se předpokládat, že v budoucnu nahradí termín syndrom týrané ženy zcela
- Vzniká tam, kde se cyklus DN (napětí, násilí, klid) opakuje aspoň dvakrát

Posttraumatická stresová porucha

- **Normální reakce duševně zdravého člověka na ohrožující a mimořádné situace, ve kterých je konfrontován s fakty vyvolávajícími silné emoce**
- Opakované oživování událostí ve vzpomínkách či snech
- Emoční otupění, vyhýbání se podnětům spojených s událostmi
- Snížená reakčnost a akceschopnost, dráždivost
- Nespavost, panika, strach, úzkostnost
- Deprese, flashbacky
- Je součástí Mezinárodní klasifikace nemocí DSM IV

Reakce oběti

Tělesné	Emociální	Kognitivní
svalový stres	pláč	Opakující se o neodbytné myšlenky
zrychlená dechová frekvence	úzkost	Neschopnost se soustředit
bušení srdce	strach	Vtíravé představy
poruchy spánku (noční děsy, nespavost...)	zármutek	Spojení smyslových vjemů s tělesnými projevy
nechutenství, nevolnost, ztráta pocitu hladu, či jeho nadměrné zvýšení	výkyvy nálad	Neschopnost oddělit představy od skutečnosti
	pocity viny	
	popření události, vytěsnění	
	bezmoc	

Naučená bezmocnost

- Oběť je nejprve zaskočena projevy násilí blízkého člověka – neutralizuje je manipulací s realitou
- Získává zkušenost, že nemůže násilí kontrolovat – ztráta aktivity a motivace k řešení
- Ztráta sebevědomí, emocionální problémy, myšlenkové pasti a přesvědčení – **není možné situaci žádným způsobem vyřešit**
- Autor pojmu – L. Seligman – pokusy se psy

Sebezničující reakce

- Popírání viny útočníka
- Minimalizace následků týrání
- Popírání viktimizace (disociace, amnézie)
- Odmítání možnosti záchrany
- Rozhodující je nevypočitatelné střídání dvou modalit chování pachatele – slušné a špatné zacházení
- Je to vlastně přirozená strategie vyrovnání se s násilím

Fáze vývoje

- Popření
- Vina
- Osvícení, získání náhledu
- Zodpovědnost

Psychické příznaky oběti

1. Zvýšená psychická zranitelnost
2. Ztráta sebevědomí
3. Ztráta psychické stability
4. Pocit bezmoci
5. Intenzivní pocit viny
6. Sebeobviňování
7. Emocionální labilita
8. Sebedestruktivní ladění
9. Nedůvěra ve vlastní síly
10. Ztráta osobních perspektiv
11. Vymizení radosti ze života
12. Depresivita
13. Nápadná oddanost vůči trýzniteli

Problematické chování oběti

- **Manipulace:** žena vidí realitu pokřiveným způsobem, hledá nějaké vysvětlení
- **Zablokované ventilování vzteku:** utíkají před konflikty, neumí vyjadřovat své pocity
- **Disociace:** otupění prožívání emocí, chrání ji před plným prožíváním bolesti
různé podoby – vymazání pocitů, amnézie, mnohočetná osobnost
- **Minimalizace násilí:** pro oběti domácího násilí je typická bagatelizace a racionalizace násilí, sebeobviňování a pochyby o sobě samé, strach, stres, nejistota, ztráta sebevědomí, pocity bezmocnosti a studu, sebedestrukce atd.
- **Přílišná ochota vyhovět:** naučený postup, uplatňuje i vůči jiným autoritám

Psychologický profil oběti (chování, myšlení a prožívání):

- Mají pocit, že si nemohou sami pomoci
- Věří v mýty o domácím násilí
- Věří v tradiční stereotypní role muže a ženy
- Upřednostňují potřeby dalších členů rodiny před svými potřebami
- Tendence chovat se závisle a vyhovět ostatním i v běžném životě
- Nápadná oddanost vůči trýzniteli
- Zažívají stresové reakce - somatizují

Psychologický profil oběti (chování, myšlení a prožívání):

- Mají nízké sebevědomí
- Zvýšená psychická zranitelnost
- Ztráta psychické stability
- Emoční labilita
- Popírají hněv zapříčiněný týráním, ale jsou schopni se hněvat kvůli maličkostem
- Sebedestruktivní ladění
- Nedůvěra ve vlastní síly
- Ztráta osobních perspektiv
- Vymizení radosti ze života

Psychologický profil oběti (chování, myšlení a prožívání):

- Mají pocit bezmoci a pocit, že nemají kontrolu nad danou situací
- Trpí pocity viny
- Stydí se přiznat, že jsou týráni nebo že zůstávají v násilném vztahu
- Obviňují se z vyprovokování násilí
- Cítí se sociálně izolovaní, opuštění, rozpolčení, zmatení
- Často jsou v depresi
- Často trpí úzkostí a strachem

Děkuji vám za pozornost

